

Fedezzük fel Erdővidéket!

Másnak térkép e táj

Munkafüzet általános iskolás diákok számára

Barót, 2024

Tartalomjegyzék

Előszó.	5
Erdővidék földrajzi fekvése	7
Erdővidék természeti kincsei	13
Természetvédelmi területek Erdővidéken	25
Gyógynövények Erdővidéken	33
Erdővidéki szénbányászat	37
Épített örökség Erdővidéken	41
Híres erdővidékiek	51
Néphagyomány Baróton és környékén	65
Megoldások	99

LBRIS

We know
books

Erdővidék földrajzi fekvése

Erdővidék Kovászna megye egyik legérdekesebb és legváltozatosabb, hegykoszorúval övezett területe. Az erdővidéki medencét körülvevő hegyek magassága 600–1550 méter közötti. Északkeleti részét keleten a Baróti-hegység, északon a Déli-Hargita, nyugaton pedig a Persány-hegység és a Rika-hegység határolja.

A Déli-Hargita Uzonkafürdőnél kezdődik. A Bacon- és Sűgő-patak forrásvidékei felett emelkednek a Nagy-Murgó (1016 m), a Kis- és Nagy-Piliske (1178 és 1374 m) és a Mitács (1280 m) csúcsai. Sokatmondóak ezek a nevek a környéken lakók számára, hisz Uzonka legendájában a környékbeli helynevek megszemélyesítéseként találkozhatunk Morgó várúrral s két gyermekével, Bacon vitézzel és Uzonkával, a szépséges leánnyal, Piliskével, a fiatal vitézzel és Mitáccsal, a hegyek öreg varázslójával. A jó és a rossz, az igaz és az álnok összeadásáról szól ez a nép ajkán született legenda.

A Szotyori Lajos által megörökített legenda szerint a Murgó-hegy tetején egykor egy zsarnokoskodó kényúr, Morgó bevehetetlen vára állott. Fiatal korában ő is jólelkű ember volt, de feleségének korai halála után búskomorrá és kegyetlenné vált. Morgónak két gyermeke volt: a környék népét sanyargató duhaj Bacon és a jóságáról híres gyönyörű Uzonka.

Morgó várával átellenben egy valamivel magasabb hegy tetején állott Pilisvár, melynek jóságos lelkű ifjú urát Piliskének hívták. Piliske egyedül élt, de egy hűséges társra vágyott. Barátai azonban hiába magasztalták előtte a szomszédos várban lakó Uzonkát, mert ő nem hitte el, hogy egy gonosz embernek tiszta szívű lánya lehet. A két fiatal egymással soha nem találkozott.

Egyszer a rablótjáról hazafelé tartó Bacon éppen akkor érkezett cimboráival Pilisvár alá, amikor Piliske táltos paripáit parázssal abrakoltatták. Bacon már rég vágyott egy ilyen táltosra, de Piliske soha nem volt hajlandó vele alkuba bocsátkozni. Most úgy gondolta,

gazdája. A rabló karddal rontott Piliskére, de az sem volt rest, és buzogányával úgy főbe sújtotta, hogy rögtön szörnyethalt.

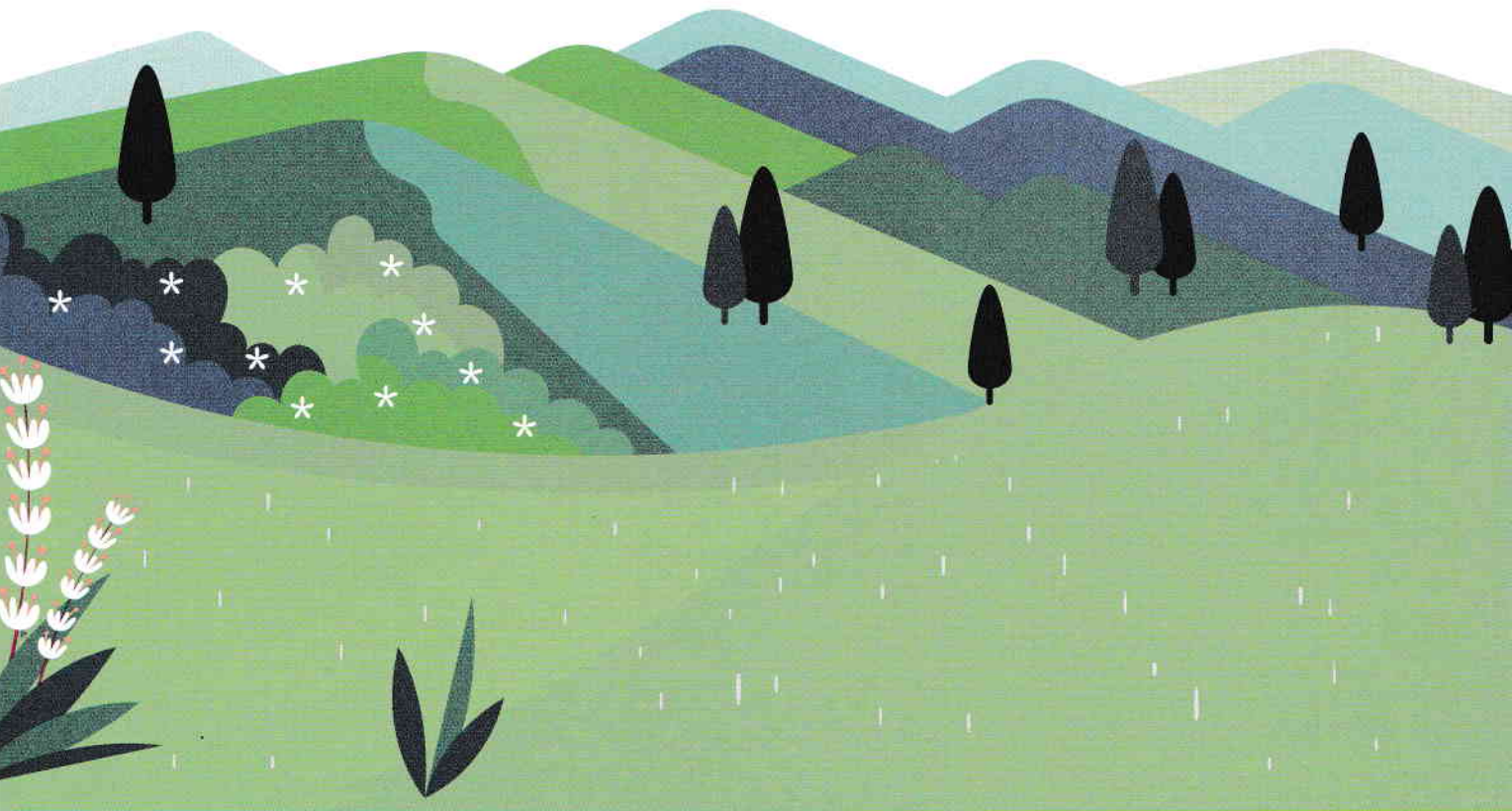
Morgó a fia haláláért bosszút esküdött, és vitézeivel Pilisvár bevételeire indult. Piliske is segítségül hívta vitéz barátait, de a Csíki-hegyek varázslója, Mitács segítségével nélkül a túlerővel szemben aligha tudták volna tartani a várat. Mitács az ostromok idején mindig sűrű felhőbe burkolta a várat, s ez az ostromlókat visszavonulásra készítette. Bacon halála óta Morgó várában annyit beszéltek Piliske vitézről, hogy Uzonka égett a vágytól, hogy megismerje. Öreg dajkájának, Sűgónak a közbenjárásával az áhított találkozóra hamarosan sor került, és a fiatalok első látásra egymásba szerettek.

Egy szép őszi napon Uzonka kertjében sétáltak, és arról beszélgettek, hogy Piliske a múltra fátylat borít, és megkéri a lány kezét. Vesztükre Morgó is éppen arra járt, aki meglátva Piliskét, rögtön kardot rántott, és halálos csapást mért rá, de Uzonka kedvese elé ugrott, s így az ő szívét járta át a gyilkos fegyver. Morgó a tettétől megtévelyodott, és lerombolta saját várát, Piliske pedig sajgó lélekkel vitte fel a szeretett lány holttestét a várába. Azóta senki sem látta.

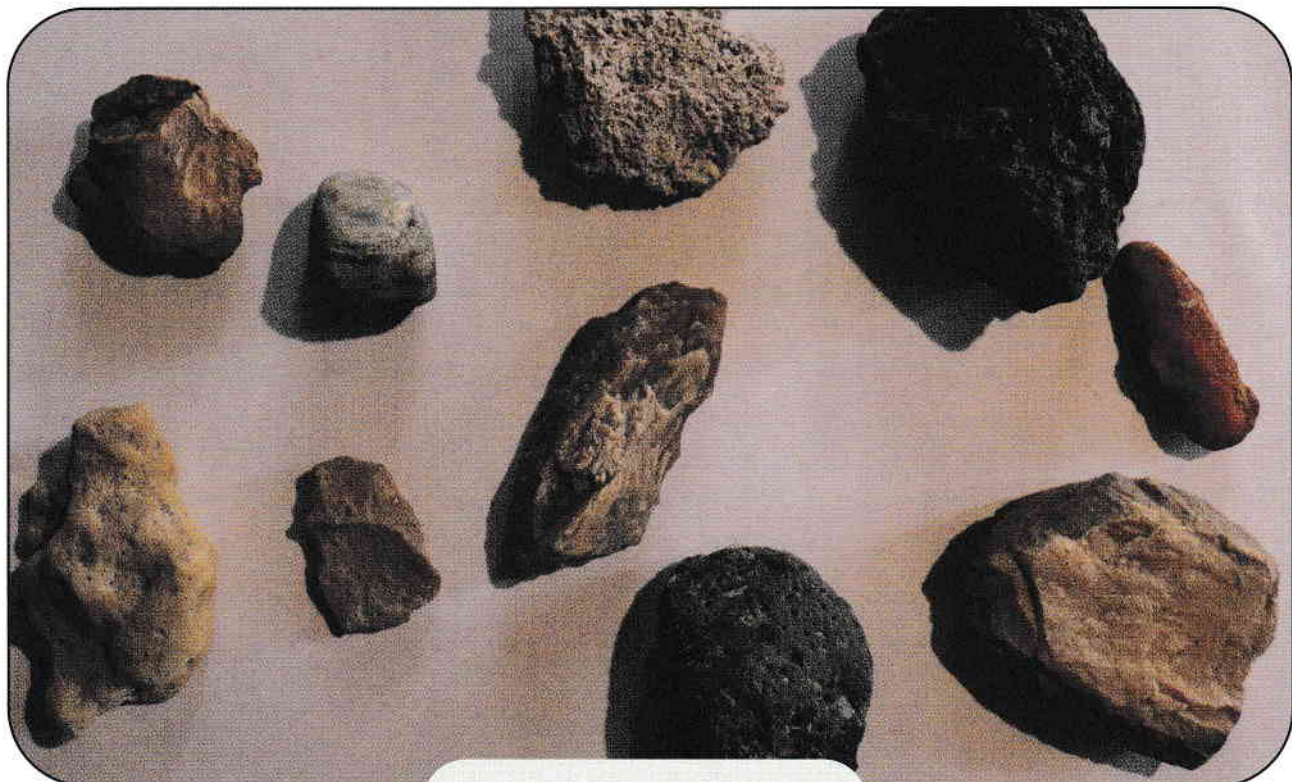
Azon a helyen, ahol az ártatlan lány vére kicsordult, gyógyító erejű forrás tört felszínre, melynek neve: Uzonka. Mint neve is jelzi, ez a település nem falu, hanem fürdőhely, üdülőtelep.

Keresd ki a szövegből, hogy milyen magasak ezek a hegyek, és írd le!

Nagy-Murgó: _____ Mitács: _____
Kis-Piliske: _____ Nagy-Piliske: _____

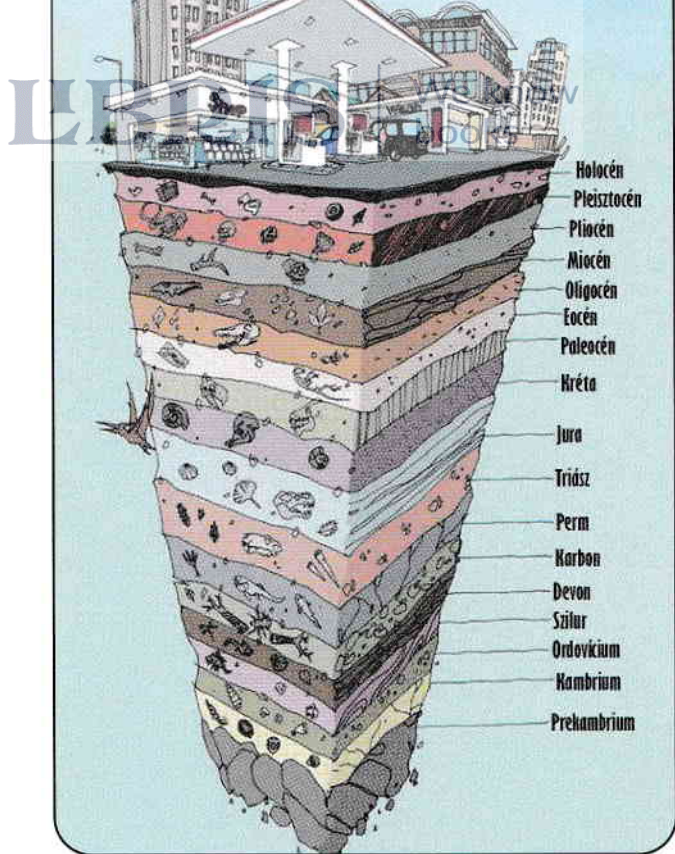
Tudtátok, hogy van egy ősi kövekből álló talapzat, ami a hegyek mélyén rejlik Erdővidéken?

Erdővidéken talált kőzetek

Ez az, amit őstalapzatnak hívnak, és nagyon különleges! Csak a Persány-hegységben látható a felszínen, de az egész tájat alakította az idők során. A hegyeket nagyon érdekes kőzetek alkotják: homokkövek, mészkövek, mészmárgák. Ezek a kőzetek olyanok, mint a föld ruhái, mindenik más. Gondoltátok volna, hogy a földnek ilyen izgalmas öltözete van? Szóval, ha valaha arra jártok, figyeljetek oda a körülöttetek lévő hegyekre, mert talán még megpillanthatjátok Erdővidék ősi varázslatát.

Az újkor végén és a negyedkor elején, amikor a Föld még fiatalabb volt, egy hatalmas tótenger borította ezt a medencét. A földkéreg mozgása és süllyedése aztán olyan izgalmas dolgokat hozott létre, mint a hargitai vulkánok. Ebben az időszakban még a Dél-Hargita tűzhányói is aktívak voltak, füstöt eregetve az égre. Ez a vidék akkoriban teljesen másképp nézett ki, mint ma.

Őskor (archaikum): kb. 4000 millió évvel ezelőtt kezdődött és 2500 millió éve ért véget

Előkor (proterozoikum): kb. 2500 millió évvel ezelőtt kezdődött és 542 millió éve ért véget

Ókor (paleozoikum): kb. 541 millió évvel ezelőtt kezdődött és 252 millió éve ért véget

Középkor (mezozoikum): kb. 252 millió évvel ezelőtt kezdődött és 66 millió éve ért véget

Újkor (kainozoikum): kb. 66 millió évvel ezelőtt kezdődött és napjainkig tart

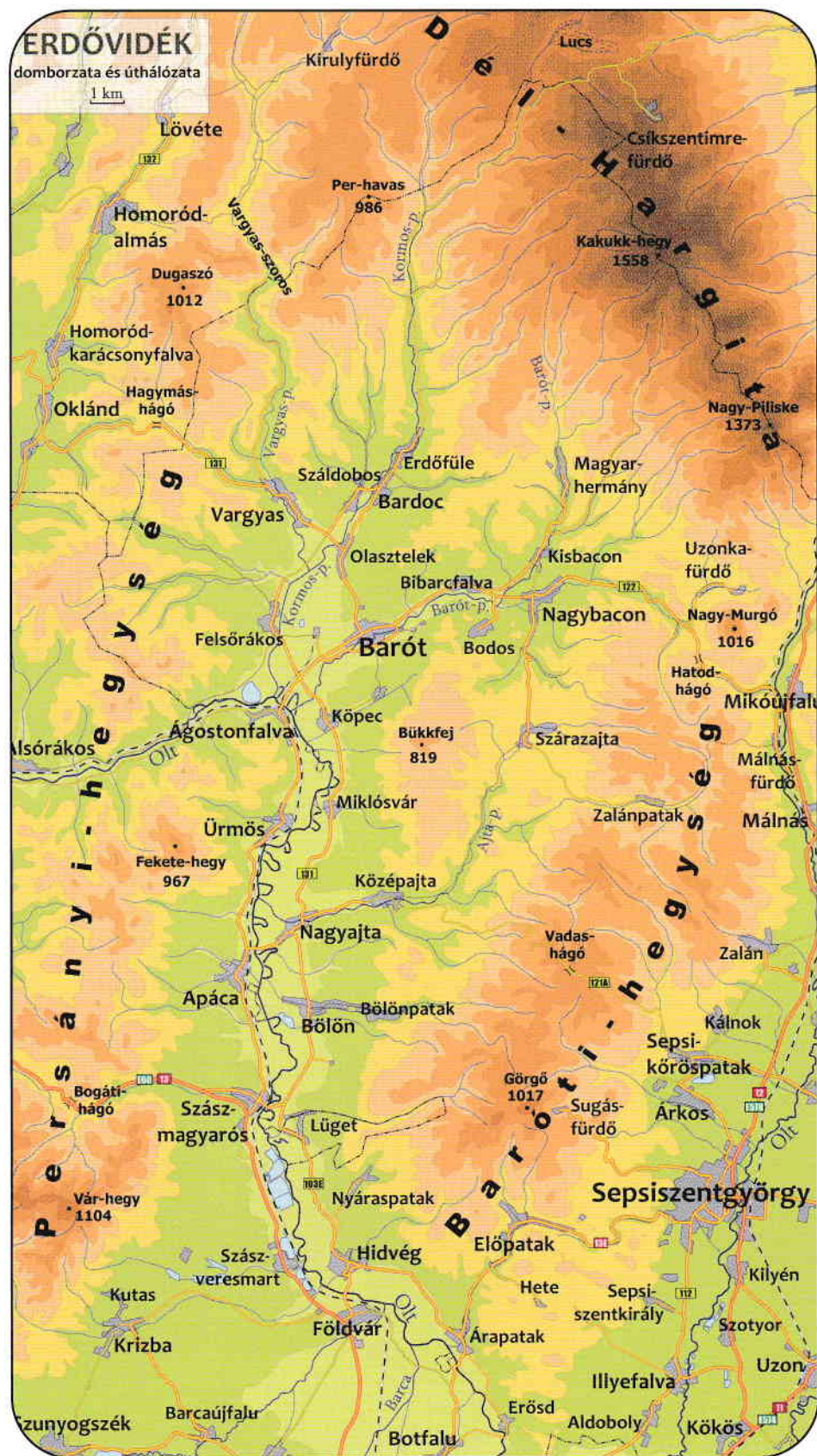
Erdővidék

Erdővidéken szinte minden földtörténeti korszak képződménye megtalálható. A kőzetek és ásványok világa színes és változatos. A vidéknek gazdag és értékesíthető ásványi kincsei vannak, mint a szén, vasérc, kovaföld (diatomit), mészkő, a különböző fajtájú épületkövek, a bentonit, opál, szerpentin és az azbeszt.

Erdővidéki kőzetdarabok

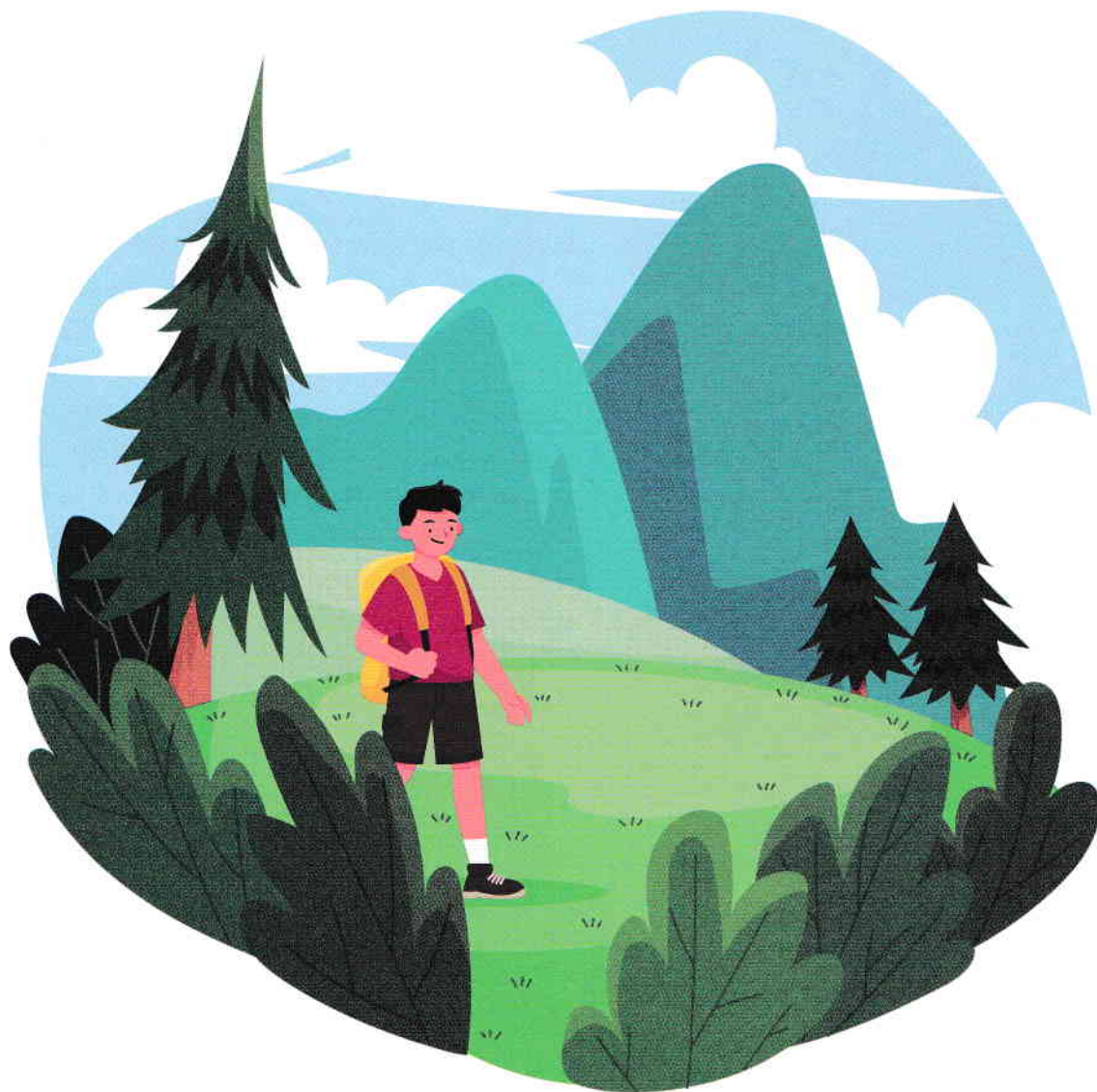
Az Erdővidék tájelnevezés történeti forrásokban a 17. század folyamán bukkan fel először. Erdővidékhez a következő települések tartoznak: Ágostonfalva, Apáca, Bardoc, Barót, Bibarcfalva, Bodos, Bölön, Bölön-patak, Erdőfüle, Felsőrákos, Kisbacon, Köpec, Köpecbánya, Középpajta, Magyarhermány, Miklósvár, Nagyajta, Nagybacon, Olasztelek, Szárazajta, Székelyszáldobos, Uzonkafürdő, Ürmös, Vargyas, Zalánpatak.

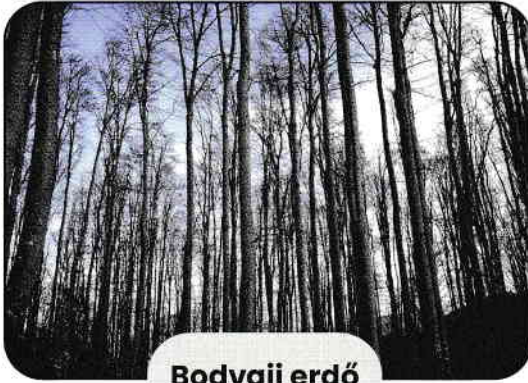
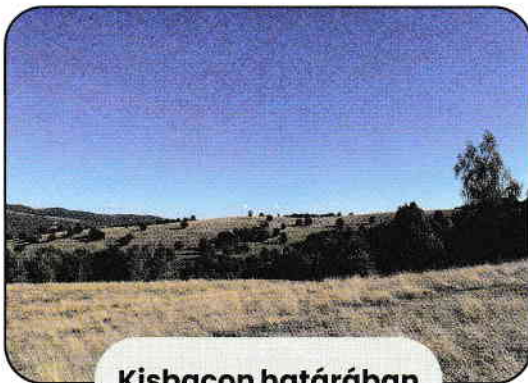

LBRIS

We know
books

Erdővidék természeti kincsei

Kankóskert (Erdőfüle)**Bodvaji erdő****Kisbacon határában**

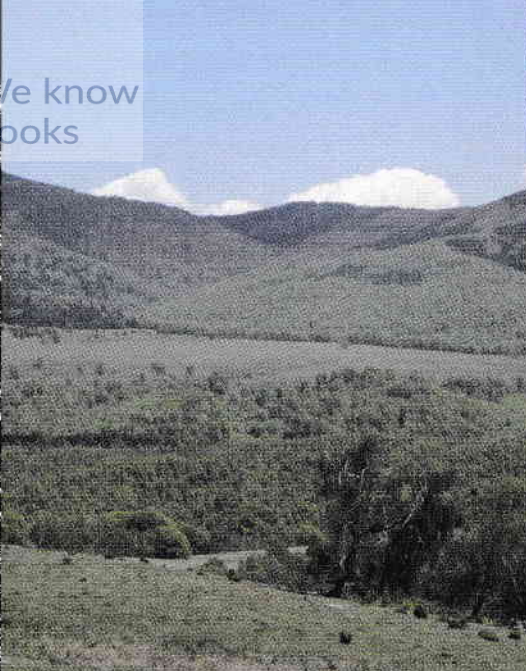
„Mint egy gyönyörű kert, olyan vala minden részeiben, válogatott fűvet hoz vala rétje, tiszta mérő búzáat terme határa, folyói megvívttak színekkal, akármilyen finom ezüsttel...” – így emlékszik vissza Baróti Szabó Dávid szűkebb hazájára.

Barót környékét, mint tájegységet nemhiába nevezik Erdővidéknek. Ez a kis tájegység az erdők és a virágos rétek hazája. Élővilága és növényvilága olyan bőséges és változatos, hogy néha már olyan, mintha egy múzeumban sétálnánk. Ritka az a növényfaj, amelyik, ha kevés számban is, de ne lenne jelen ezen a varázslatos tájon.

Az erdős sztyeppe növényfajoktól a mérsékelt övi lombdők és a tűlevelű erdők övének növényéig minden növényfaj megtalálható itt.

De mit is jelent az, hogy sztyeppnövények? Ökológiailag a sztyepp olyan önálló bióm (életközösség), amely lényegesen eltér szomszédaitól, a mérsékelt övi erdőktől és a mérsékelt övi sivatagoktól. Jellemző növényei a különböző szárazságtűrő, keskeny levelű fűfélék, ezek közül is az árvalányhajak. Erdővidéknek olyan sztyeppe növényfajai találhatóak itt, mint például a csenkesz, a törpe sás, az apró nőszirm, a fűrtös gyöngyike, a fekete kökörcsin, a leánykőkörcsin és a tavaszi hérics.

Tavaszi hérics**Leánykőkörcsin****Fűrtös gyöngyike**

Bodvaji erdőben

Kakukk-hegy a Fok-tetőről

Zalánpataki erdő

Az erdőket tölgyesek (a tölgy nagyon magas is lehet, kérge repedezett, levelei cikcakkos szélűek, koronája nagyon széles és terebélyes), bükkösök (erdőben a bükk koronája henger formájú, törzse sima és szürke, zöld levelei kétoldalt szórtan állnak), nyíresek (a nyír kérge fehér színű, feketés foltokkal, ágai lecsüngenek, levelei háromszög alakúak, amelyek ősszel sárga színűre változnak), fenyvesek (a fenyőnek tűlevelei vannak, amelyek kettesével, hármassával, ötösével vagy sokadmagukkal csomókban vagy két sorba rendezetten, fésűsen, törpehajtásokon fejlődnek), vegyes erdők alkotják. A ma már legelőként használt területeket régebbi tölgyerdők borították. Olyan helynevek vannak, mint például Tőkés, Csutakos, Cserés, Tölgyes, Orotvány, Orotás. Ezek a helynevek azt bizonyítják, hogy a régebbi időkben ezeken a legelőrészeken is erdőségek uralták a tájat. Még mindig lehet találni összefüggő tölgyeseket a Tortomán, a Valál völgyének oldalain, a Fenyős sarkán, és kevesebb számban a Kormos-, a Barót-,

a Fenyős-, a Rika-, a Setét-, az Ajta-, a Sűgő, az Uzonka-patak völgyében. Évszázados tölgyek az Aratás-tetőn és a Homlokszálás oldalában, a köpecsi templomnál, a baróti temetőben is megtalálhatóak.

Erdővidék legelterjedtebb fafajtája a bükkfa (*Fagus sylvatica*). Szinte mindenhol megtalálható: patak mentén, erdős részeken egyaránt. Nagyon gyakori a bükkerdőkben a juhar-, a nyár-, a rakottya-, a szil-, a nyír-, de kiváltképpen a gyertyánfa. Egyre ritkábbak a nyírfák, de azért találunk belőlük a Pisztrangos völgyében, a Hatodon, a Nagy-Murgón, a Kégyósponkon, a Fok-Alján, a Likatponkján, a Nyeste-tetőn és a Rika-Hagymás lapos hegy hátán. Pompás lucfenyvesek teszik gyantaillatúvá a legtisztább havasi levegőt a Kakukk-hegyen, a Mitácson, az Ángyelikában, a Gesztenye-szikla környékén és a Kormos-patak mentén.